

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשל"ה

חלק ב – יוצא לאור לשי"פ יוצא, טי כסלו, ה'תשפ"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

מרת אן גיטל ע"ה

בת רות קילא ועמנואל הכהן ע"ה

נפטרה י"ז תשרי, ה'תשפ"א

ת"נ צ' ב' ה'

הוספה

בי"ה, ח' כסלו תשי"ט
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוה' ברוך שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממוצש"ק עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על
הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע,

נעם לי לקרות בו מהקביעות בתורה ברבים, ובפרט ע"פ המבואר באגה"ק
לרבנו הזקן סי' כ"ג, יעו"ש. נוסף על המבואר בקונטרס ד"ה החלצו, איך שענין
הנחלת ברבים יש לו קיום וחיזוק וכו'.

ויהי רצון שכיון שמתקרבים אנו ליום הבהיר יטי' כסלו, ר"ה לתורת
החסידות ולדרכי החסידות, יומשך כל הני"ל במחשבה דבור ומעשה.

במ"ש אודות ... תחי, יפנה לרב מורה הוראה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

מצילום האגרת. נדפסה בספר "ברוך אומר ועושה" (פריז) ע' 260.
מוה' ברוך: פריז, כחב"ד. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ז'תתס, ובהנסמן
בהערות שם.

המבואר בקונטרס ד"ה החלצו: רנ"ט — סה"מ תרנ"ט ע' סא [ע' רלג].
ר"ה לתורת החסידות ולדרכי החסידות: ראה "היום יום" בתחלתו ובסופו. ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויצא, ט' כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני
מהתועדות יום ג' פ' וישב, י"ט כסלו ה'תשל"ה, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון
י"ל לש"פ תולדות, חלקים הבאים י"ל בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

וא"ו כסלו, ה'תשפ"ב,
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5782 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

— עשיית הטובה היא הלבוש בדרך הטבע, שבלאה"כ צריך לעשות זאת, אלא שעל זה ישנו הענין ד"שכר מצוה מצוה"¹³⁸, ומלבד המצוה עצמה יש עוד שכר כו'. וכדוגמת היעודים הגשמיים על כללות ענין התורה ומצוותי, אע"פ שהעיקר הם היעודים הרוחניים (כמבואר ברמב"ם¹³⁹, ובאריכות ובפרטיות יותר בספרי מוסר, קבלה וחסידות וכו').

והטעם שהמדרש מספר לנו זאת — כדי שנדע, שאפילו בחושך כפול ומכופל, לא צריך להתפעל משבעים הזאבים, דכיון ש"ה' אתנו", לכן "סר צלם מעליהם", ו"לחמנו הם"¹⁴⁰, ואנו נשלים את כל הענינים שצריכים להשלים ע"פ תורה.

וזה עוזר גם שלא להתפעל מ-125 או 130 הגויים וכו', כיון שיהודי הולך בדרך התורה (בזכרו ש"נתן לנו את תורתו", שזה קשור עם אהבת ה'), והרי התורה אומרת לו: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"¹⁴¹, שהם כל הענינים שבעולם כולו, שאינם אלא "בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית"¹⁴², ויודע שיש לו שליחות בענינים שבהם צריך להתעסק עם "בריות" כפשוטם משבעים אומות, כולל גם בכך ש"מקרבן לתורה" — לחלקי ועניני התורה ששייכים ל"מצוות דידהו", שע"י יכולים הם להגיע למעלה נעלית ביותר (כמבואר בגמרא¹⁴³),

ועד למעלה שבדברי חז"ל¹⁴⁴ "אילו היו אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם", הנה לא זו בלבד שלא היו מנגדים לקיומו, אלא "קסטריות (מבצר ומחנה של אנשי המלחמה) היו מקיפים אותו כדי לשומרו",

ועד שבאים לקיום היעוד¹⁴⁵ "הללו את הוי' כל גוים גו' (והטעם שהם מהללים הוא) כי גבר עלינו חסדו", בגאולה האמיתית והשלימה, ש"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד"⁶³, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

ט. נוסף לכך שצריך להיות הענין ד"הוכפל בו כי טוב", גם "טוב לבריות", מצד הענין של אהבת ישראל, שהוא "כלל גדול בתורה" — באה מיד הבהרת רבינו הזקן⁶⁴ שאהבת ישראל היא אהבה משולשת, כיון שקשורה עם אהבת התורה, שקשורה עם אהבת ה', ובאופן שהם "כולא חד".

הבהרה זו מיוסדת על פס"ד המשנה⁴⁷: "הוי' — לשון ציווי — מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות", אבל לאח"ז חותם ומסיים שצריך להיות "מקרבן לתורה".

והצורך בהבהרה זו הוא לפי שענין זה יכול להיות בשני דרכים: כיון שישנו יהודי שנמצא ב"חוצה", יש מקום לומר שצריך לשנות את התורה שתהי' באופן המתאים שתוכל להגיע ל"חוצה". ולכן מבהירה המשנה מיד שצ"ל "מקרבן לתורה", היינו, שצריך לקרב את הבריות — שנזכרו לפנ"ז — לתורה⁶⁵.

וזהו ביאור ויסוד הענין שאהבת ישראל ואהבת התורה ענינם אחד — כיון שצ"ל "מקרבן לתורה".

י. וכאשר מתבוננים בזה — הרי זה דבר הכרחי שמוכרח בשכל הפשוט:

כיון שיודע את היוקר של התורה, שהיא "חיינו ואורך ימינו"¹², ו"יקרה היא מפנינים"⁶⁶, "מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים"⁶⁷ — הרי מובן, שאם אכן יש לו אהבה אמיתית ליהודי נוסף, הנה אם הוא עוזר לו ע"י שנותן לו משלו פרוטה ("קאָפּקע", "סענט"), שאז ניתוסף אצלו פרוטה בלבד, הרי עאכ"כ שצריך למסור נפשו ליתן לו ענין יקר כמו "פנינים", ועד לקרבו לתורה ש"יקרה היא מפנינים".

ואם אינו מקרבו לתורה, אינו יכול לומר שמקיים מצות אהבת ישראל — כי, אע"פ שנתן לו דברים טובים וגדולים, ועד "החיית את נפש העני" (כדאיתא במדרש תנחומא⁶⁸ בנוגע למצות צדקה), הרי עדיין לא השתדל (או עכ"פ לא השתדל בהשתדלות הראוי' שהיא עד כדי מסירת נפש) בנוגע לענין שהוא עוד יותר מאשר "החיית את נפש העני" — "חיים"⁶⁹ בעולם הזה ובעולם הבא!

ולמעיר, שהצורך בהבהרה ד"מקרבן לתורה" היא — גם בשעה

(142) פרש"י ורמב"ן עה"פ.

(143) סנהדרין נט, א.

(144) במדב"ר פ"א, ג (ובפי' עץ יוסף).

(145) תהלים קיז, א-ב.

(138) אבות פ"ד מ"ב.

(139) ה' תשובה רפ"ט.

(140) שלח יד, ט.

(141) בראשית א, א.

(65) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 114. וש"נ.

(66) משלי ג, טו.

(67) סוטה ה, ב. וש"נ.

(68) משפטים טו.

(69) ע"פ אבות פ"ו מ"ז.

(64) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 2 ואילך.

ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ישראל ס"ו

(כרך א ע' תרכו ואילך). וש"נ. וראה גם

שיחת ליל י"ט כסלו תרפ"ט בתחלתה (סה"ש

תרפ"ט ע' 56 ואילך). וש"נ.

שמתעסקים עם יהודים שהם בדרגת "שמים", דכיון שהתורה היא "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"⁷⁰, ו"לא בשמים היא"⁷¹, הרי גם בנוגע אליהם צ"ל "מקרבן לתורה";

אבל ביותר דרושה ההבהרה בשעה שמתעסקים באהבת הבריות — להבטיח שיהי' משפיע, ולא מושפע, ולכן, ביחד עם זה שמתעסק עם הבריות בדרכי נועם ובדרכי שלום, שהרי "דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום"⁷², ועאכ"כ בנוגע לענינים כלליים והגישה הכללית, הרי זה צ"ל באופן שלא מונע אותו מהשלימות שיכול להגיע אלי' עי"ז שיהי' "מקרבן לתורה".

יא. ושלא כדעת הטועים — אלו שחושבים שאם "יורידו" את התורה ויעשו בה שינוי קטן, ובלבד שתגיע אליו ("בריות"), תהי' זו טובה עבורו, כיון שע"ז יהי' לו אח"כ "כפליים לתושי"י"⁷³ — כי:

האמת היא — כמובן גם בשכל הפשוט — שלא זו בלבד שאין זו עשיית טובה (ובמילא לא מתבטאת בכך אהבת ישראל), אלא אדרבה: זהו היפך הטובה, כיון שפלוני מפרש זאת באופן בלתי רצוי — שאם יכולים לוותר על דקדוק קל של דברי סופרים, למה לא יוכלו להתווכח על דקדוק חמור של דברי סופרים? ... וכיון שזה שמדבר עמו, מאמין שכל התורה, תושב"כ ותושבע"פ, היא "תורה אחת" — הנה כשם שיכולים לוותר על ענין שהוא מדברי סופרים, כך יכולים לוותר גם על פסוק בתושב"כ! ... ולכן אסור לו לעשות דבר שיוכל להתפרש — עכ"פ ע"י "תלמידים הרעים"⁷⁴ — כמו הסכם שיכולים לוותר על דקדוק קל של דברי סופרים, ויותר שמתחיל עם ענין שנראה לו דבר קטן, "חבלי השוא", אבל מזה יכול לבוא ענין שהוא "כעבות העגלה"⁷⁵ (כמבואר בארוכה בספרי מוסר). ונמצא, שתמורת זה שרוצה לפעול קירוב ואחדות, ע"י אהבת ישראל — הרי הוא דוחה את פלוני מ"מקור מים חיים"⁷⁶, דברי אלקים חיים, שזוהי התורה ומצוותי'.

וענין זה נוגע יותר מאשר ההבהרה בנוגע להתעסקות עם יהודים שהם בבחי' "שמים", שגם הם לא הגיעו עדיין לתכלית התורה, שהיא

בשכל, אבל אין צורך כלל לחפש הסברה בשכל; כאשר כך אומרת התורה — בודאי שזה טוב בעולם הזה הגשמי והחומרי, ובודאי שזוהי הדרך שבה יהודי יצליח.

ובכן: צריך לבוא ולומר, שהוא יהודי שעמד עם נשמתו בהר סיני, ושם נצטווה לקיים תרי"ג מצוות, וגם לפעול בנוגע לז' מצוות (על כל סעיפיהם) שניתנו לגויים, וזוהי המציאות והחיות והקיום שלהם, ובכמה פרטים, עוד יותר, מכפי שהוא להבדיל אצל יהודי — שהרי אצל יהודי ישנם חילוקים בעונשים: עונש ממון, "מכת מרדות", מלקות, עד העונש הכי חמור, ואילו אצל גוי אין חילוקים: אם עבר על ז' המצוות אזי מתבטלת מציאותו¹³⁰. וכיון שכן, אם הוא מונע ממנו אחת מהז' מצוות — הרי הוא מונע ממנו את חיותו. וכיון ש"מזלייהו חזי"¹³¹ [הגוי אולי לא יודע, אבל "מזלייהו חזי"], הרי זה גורם שנעשה היפך מ"אוהב".

כא. ומזה מובן, שכאשר בוחרים יהודי למשרה מסוימת, ושלוחים אותו למקום כזה ששם נפגש עם אינם-יהודים, וצריך לדבר עמהם ענינים שלכאורה אינם נוגעים כלל לבנ"י, או שנוגעים להם רק במיעוטא דמיעוטא שבטל ברובא — הרי זה בודאי בהשגחה פרטית, וביכולתו לפעול הענין ד"דרשו את שלום העיר גוי"¹³², בשעה שנמצאים שם בימי הגלות האחרונים, ויתירה מזה, שע"ז ניתוסף אצלו עוד פרט בקיום התומ"צ ובעניניו בתור יהודי.

ואז "הקב"ה עוזרו"¹³³ — בדוגמת סיפור בעל הגאולה¹³⁴ שהי' לו עזר מלמעלה בנוגע לתשובות על כמה שאלות וכו'.

וכיון שסיפרו זאת לאנשים כערכנו, הנה אע"פ ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו" להידמות כו', הרי בנוגע ל"שמץ מנהר"¹³⁵, יש מזה נתינת כח, שכאשר בוחרים אותו בהשגחה פרטית למשרה שיש בו ממשלה, חוות-דעת או יכולת להכריע בענינים הקשורים עם אינם-יהודים — עליו לנהוג גם שם "באמונה", ולזכור שזה קשור עם הקב"ה שהוא "אדון כל".

ואז הנה סוכ"ס תבוא מזה טובה ליהודי בתור פרט, ועי"ז — סו"ס גם טובה לכלל ישראל, כפי שראו בכמה ענינים, שע"ז שעשו טובה ל"גוי קטן"¹³⁶, נתבטלה אח"כ גזירה, כמסופר במדרש¹³⁷.

(70) איוב יא, ט.

(71) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. שם.

(72) משלי ג, יז. וראה רמב"ם הל' מלכים (75) לשון הכתוב — ישע"ה, יח. וראה בסופן.

(73) לשון הכתוב — איוב יא, ו.

(76) לשון הכתוב — ירמ' ב, יג. יז, יג.

(130) ראה גם תו"מ ח"ס 395. וש"נ.

(131) מגילה ג, א. וש"נ.

(132) ירמ' כט, ז.

(133) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(134) ראה גם בית רבי שבעה ערה 117.

(135) ראה תניא פמ"ד (סג, א).

(136) ראה פסחים ק"ג, א.

(137) ראה קה"ר רפ"א.

— הגענו למעמד ומצב שרואים עד כמה נוגעת ומוכרחת ההשתדלות שגויים ידעו אודות שבע מצוות בני נח, וידעו שזה ענין שנצטווה משה מפי הגבורה; זהו ענין שנגע ונוגע עתה בהנהגה בפועל.

כ. אך יש צורך להבהיר, שענין זה צריך להעשות באופן שלא משנים את התורה בשבילם, כאמור לעיל (ס"ט) בענין "מקרבן לתורה", ועד"ז בנדו"ד, שצריך להדגיש שזהו ענין שצוה משה מפי הגבורה.

ולא כפי שאירע בפועל בעבר (אף שאין כאן הזמן לספר שעשו ענינים מעוותים) — שלקחו כספים שנאספו ב"מגביות", ונסעו לאפריקא, ותחבו אותם בידי שונאי ישראל, ללא כל תועלת, שהרי מלכתחילה לא הבטיחו כלל לסייע. ועכשיו היו צרות צרורות מאותו הגוי שתחבו לו את הכסף.

וכאשר נתעורר רעש גדול — הנה זה שהולך לשם את הכסף, צעק להד"ם! — למרות שפורסם בעיתון אודות נסיעתו, עם מי הוא דיבר, וכמה כסף תחבו שם וכו'.

עשה זאת יהודי דתי, אלא שבשעה שדיבר עם הגוי, רצה לשאת חן בעיניו, ולכן דיבר עמו בלשון של גויים [אין כוונתי ללשון כפשוטו, אלא הכוונה לדברים שתוכנם שייך לגוי], באופן שהוא להיפך מ"מקרבן לתורה" — ליתן כספי צדקה, היפך הדין שאין משנין מצדקה לצדקה"¹²⁷, ועניי עמך קודמים¹²⁸, ומה גם שמדובר אודות כספי ציבור, שעל זה מתייגעים בגמרא וש"ע¹²⁹ כיצד אפשר לתקן לקיחת פרוטה מקופה של כספי ציבור, ובכדי "לקנות לו שם", ולומר שזהו "כחי ועוצם ידי", התעקש שיסמכו עליו ליתן בידו את הכסף, ודוקא הוא יסע וכו', ובסופו של דבר — "ויצא העגל הזה!"... וכאמור, שאין כאן הזמן להאריך בזה. ולאידך גיסא, רואים בפועל, שכאשר יהודי דיבר כפי שיהודי צריך לדבר, ולא זו בלבד שלא התבייש בכך, אלא עוד התגאה בכך — פעל שלא בערך יותר מאשר בשעה שהשתדל לשאת חן בעיני הגוי, עי"ז שמוודא שהגוי שפוגש אותו לא יבחין שהוא יהודי!

אך לכאורה איך שייך ע"פ כללי הדיפולמטיא לדבר עם גוי אודות משה ששמע מפי הגבורה — מוטב שיאמר לו שכך צ"ל ההנהגה ע"פ מנהג של גוי, חכם וחוקר וכו'! — הנה האמת היא, שיש על זה הסברה

(127) ראה לקו"ש חכ"ו ס"ע 389, ראה ב"ק צד, סע"ב. ש"ע אדה"ז ובהנסמן בערה 47 שם.
(128) ראה ב"מ עא, א.
(129) ראה ב"ק צד, סע"ב. ש"ע אדה"ז חו"מ הל' גולה וגנבה ס"ח.

"נעלמה מעיני כל חי"⁷⁷, "ואהי' גו' שעשועים גו' לפניו"⁷⁸ (אצל הקב"ה בעצמו, ועאכ"כ אפילו אצל גדול שבגדולים שהוא בן-אדם) — כיון שכאן צריך להבטיח שלא לדחות אותו ולא לעכב אותו אפילו ל"שעתא חדא ורגע חדא"⁷⁹ להתקרב לתורה רגע אחד קודם!

והרי "רגע" אצל יהודי — יכול להיות ענין נצחי: "רגע" בעולם — הוא רק דקה אחת, שעה אחד או יום אחד; אבל כשמקשרים "רגע" של היהודי עם התורה שהיא נצחית, ועם מצוות שניתנו בתורה הנצחית, שעי"ז מקשרים את היהודי עם הקב"ה ש"אתה הוא ושנותיך לא יתמו"⁷⁹ (וכמ"ש בתשובת הרשב"א⁸⁰ שזהו רק לשון המושאל, כיון שהקב"ה הוא למעלה מגדר הזמן לגמרי) — אזי נעשה רגע זה ענין נצחי, ועד למעלה מגדר הזמן לגמרי.

וא"כ, יתכן שעי"ז שמשנה דקדוק קל של דברי סופרים, באמרו לפלוני שזהו ענין שהוא "צו השעה", וזהו קירוב הלבבות — הנה לא זו בלבד שלא עושה לו בכך טובה, אלא הוא מונע ממנו ענין ש"יקרה היא מפנינים", ועד לענין שהי' יכול להיות נצחי, ולמעלה מגדר הזמן לגמרי.

יג. ויש להוסיף ולהדגיש, שאין זה ענין שיהי' נוגע לאחר מאה ועשרים שנה, בעולם הבא ובגן עדן, אלא זהו ענין שנוגע כאן בעולם הזה:

סוכ"ס יכול להיות שפלוני יפגש עם יהודי שיאמר לו ענין בתורה כמו שהוא, ללא פשרות ודילול ("פאָרוואַסערונג") וללא חילוף ככל (אפילו בנוגע לדקדוק קל של דברי סופרים), וכיון שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם⁸¹, יעורר בו בנקודת היהדות, ובלשון העולם: "אין זיין פינטל איד", ויהפוך אותו מן הקצה אל הקצה, שלא זו בלבד ששוב לא יהי' בבחי' חוצה ("אויס חוצה"), אלא יהי' "לפני ולפנים" בתכלית — ואז יבוא אליו בטענה: למה מנע ממנו שבוע, יום, שעה ואפילו רגע אחד — שלא לספר לו האמת אודות תורת אמת?!... והרי זה "מעוות לא יוכל לתיקון"⁸² — כי, בשלמא בנוגע לעצמו, הנה "אין לך דבר שעומד בפני התשובה"⁸³; אבל כאשר פועל אצל הזולת דבר בלתי-רצוי — הרי זה בדוגמת "הבא כו' והוליד כו"⁸⁴, כך, שבנוגע

בשל"ה סט, א.

(77) איוב כח, כא.

(82) לשון הכתוב — קהלת א, טו.

(78) משלי ח, ל.

(83) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג.

(79) תהלים קב, כח.

(84) חגיגה ט, רע"א (במשנה). וש"נ.

(80) ח"א סתי"ח.

(81) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא וראה תניא ספ"ז.

לשינוי שנעשה אצל הזולת לא יועיל מה שהוא יעשה תשובה, כיון שאצל הזולת נשאר דבר בלתי-רצוי שגרם לו.

יד. אמנם, כיון שתושבע"פ ניתנה ל"מאן מלכי רבנן"⁸⁵ לדון בה באופן ש"אחרי רבים להטות"⁸⁶ — יש צורך להוסיף ולהבהיר שאהבת ישראל ואהבת התורה צ"ל ביחד עם אהבת השם:

מישהו יכול לטעון, שמספיקה לו אהבת התורה; כיון שיתקשר ויאחז בתורה — די בכך!

אך על זה אומרים לו, שהתורה עצמה אומרת ש"השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים"⁸⁷; תורת אמת מעידה עליו שהוא "חכם" ו"צדיק", אבל כיון שלפני משך זמן לקח שוחד, הנה אף שנשאר חכם, הרי זה באופן ש"יעור עיני חכמים": הוא חכם, ויש לו עיניים, אבל העיניים שלו הם כמו של עיור, שאינו מבחין אם זו חפירה של "ארץ חפץ" שממנה יכול להוציא אבני חפץ (כנ"ל ס"ב), או שזהו בבחי' "הבור ריק אין בו מים" (כמ"ש בפרשת השבוע⁸⁸), שחסר שם הענין ד"אין מים אלא תורה"⁸⁹, וכיון שהוא ריק מתורה, אזי נעשה אח"כ היפך הדבר, כמבואר בגמרא ומדרשי חז"ל⁹⁰.

ולכן יש צורך שלימוד התורה יהי קשור עם אהבת ה', והיינו, שהלימוד הוא לאחרי ההקדמה ד"ברכו בתורה תחילה" (כדברי הגמרא⁹¹), שקודם לימוד הענין בתורה, אומר שזוהי תורתו של הקב"ה — "אשר נתן לנו את תורתו", שהקב"ה נתן לו באופן של מתנה, ש"הנותן בעין יפה נותן"⁹², ומסיים: "נותן התורה", לשון הוה⁹³, כדאיתא בספרים⁹⁴ שבשעה ש"קורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"⁹⁵, כך, שעכשיו אומר הקב"ה הלכה זו בלמדו יחד עמו את הסוגיא!

וכאשר הוא מודה להקב"ה על כך שלומד עמו את הסוגיא, ובהתאם לכך נעשה לימודו בתורה עד שמגיע לפסק-דין כו' באופן שרוצה לדעת מהו רצונו של הקב"ה — אזי יכולים לסמוך שתהי' אצלו אהבת התורה כדבעי, ואז תהי' אצלו אהבת ישראל כדבעי.

(85) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (91) נדרים פא, א. ב"מ פה, ריש ע"ב.
(92) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
(86) משפטים כג, ב. (93) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. ובכ"מ.
(87) פ' שופטים טז, יט. (94) (94)
(88) וישב לז, כד. (95) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז
(89) ב"ק יז, א. וש"נ.
(90) ראה שבת כב, רע"א. וש"נ. ב"ר תתלד.
פפ"ד, טז (הובא בפרש"י עה"פ).

ולהעיר, שלכאורה הרי זה רמב"ם מפורש (גם ללא החידוש דתורת החסידות), אבל, דובר כבר כמ"פ, שתורת החסידות איננה תורה חדשה ח"ו, אלא היא מגלה את ה"נשמה", החיות והפנימיות שבעניני היהדות והתומ"צ, שייעשו מתוך חיות, עם ה"נשמה" של יהדות, כיון שיהודי עושה זאת עם נשמתו.

ומזה מובן, שכאשר פעלו שהתחיל הסדר ד"פוצו מעינותיך חוצה", עד לחוצה שאין חוץ מחוץ הימנו — הרי זה שייך גם בנוגע לאומות העולם, עמי הארץ ואפסי ארץ.

ולכן מצינו כמה הנהגות של רבותינו נשיאינו הקשורות עם אינם-יהודים, שהקדישו מזמנם לפעול הטבה בהנהגתו של אינו-יהודי.

וזוהי כוונת הדברים עתה — שהשינוי שנעשה בענין ד"פוצו מעינותיך חוצה", שפועל למטה מעשרה טפחים שיהודי יהי' חדור בענין של השגחה פרטית — הרי זה הן בנוגע לבנ"י, והן בנוגע לאומות העולם — "שבעים זאבים"¹²³, ועאכו"כ אלו שאינם "זאבים"... ועד שזה נוגע לחי צומח ודומם, כנ"ל בארוכה שגם בנוגע אליהם ישנו הענין דהשגחה פרטית.

יט. ובפרטיות יותר:

לכאורה יכולים לשאול: כיון שנמצאים במעמד ומצב של "כבשה אחת בין שבעים זאבים"¹²³, וצריכים לחפש עצות בדרך הטבע שיהיו כלי ולבוש לענין ד"הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל"¹²⁴ כפשוטו — היכן יש את הזמן להשתדל לפעול אצל אינו-יהודי, אצל אחד מה"שבעים זאבים", שייטיב את הנהגתו בחייו הפרטיים?

אך הענין הוא — שכיון שתורת חיים, הוראה בחיים, קבעה זאת בדין — הרי זה סימן שסוף-סוף תהי' לו ההזדמנות לכך.

ועוד זאת, שלא יחשוב מה כבר פעל בכך שגוי עשה דבר טוב, ובפרט שמתחיל מיד להקשות ממה שמצינו שנענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר ליתן צדקה¹²⁵ — שהרי זה דין ברמב"ם! אם רוצים לחפש תירוץ — שיהי' לבריאות... אבל אין זה משנה את הדין.

ולהעיר, שבימינו אלו שנמצאים בדור יתום, בחושך כפול ומכופל, שאז לא מספיק שהענין כתוב בתורה, אלא צריך לראותו בעיני בשר¹²⁶

(123) ראה תנחומא תולדות ה. אסת"ר (125) ראה ב"ב ד, א. רמב"ם הל' רוצח פ"י, יא.
(124) תהלים קכא, ד.
(126) ראה גם ושמירת נפש ספי"ב.

אבל אעפ"כ, ענין זה אינו אלא הלבוש העליון והחיצוני, שנעשה לפי מדת האדם והענין המתלבשים בלבוש זה.

וכמו המכסה שבו כיסו את ארון הקודש¹¹⁸, שהמכסה נעשה לפי מדת הארון, ולא להיפך ח"ו. וע"ד לבוש האדם כפשוטו, שאין זה באופן שמודדים את גופו לפי מדת הלבוש, היינו, שתחילה ישנו הבגד, ואז מתאימים את גוף האדם למדת הבגד,

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת"שחוק): בסדום הי' גם סדר כזה, שלפי מדת ה"מיטה", היו רוצים לשנות את מדת האדם, ארוך או קצר, שתהי' בהתאם למדת המיטה¹¹⁹ —

אלא סדר החיים הוא, שהלבוש — אם הוא לבוש כדבעי — נעשה בהתאם למדת האדם המתלבש בו.

ועד שענין זה נוגע להלכה בפועל (כמדובר כמ"פ שכל ענין מתבטא בהלכה בפועל¹²⁰), כפי שנתבאר בארוכה בסדר טהרות¹²¹ בנוגע למדות של לבושים, מהו אורך הבגד (או הווילון וכיו"ב) והשיריים התלויים וקשורים בו, שהם באותו מעמד ומצב של טהרה כמו הבגד עצמו, ואילו מה שנוסף על זה, לא חל עליו כל הענין, כיון שאינו שייך לבגד.

ומזה מובן גם בנוגע לענין הגאולה, שה"לבוש" ע"י אינם יהודים הוא מצד זה שבפנימיות הענינים קשורה הגאולה גם עם אינם יהודים.

יח. ובכן, גם ענין זה קשור עם הלכה בפועל:

בנוגע לשבע מצוות בני נח, פוסק הרמב"ם¹²² ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח", והיינו, שלכל אחד מישראל יש חיוב להשתדל, כפי יכולתו, שאינו יהודי יקיים שבע מצוות בני נח; וענין זה קשור לא רק עם "טוב לבריות", אלא גם עם "טוב לשמים" — כהמשך דברי הרמב"ם: "שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו כו", והיינו, שצריך לומר להם שקיום מצוות אלו קשור עם "שמים" — שכך שמע משה מפי הגבורה.

והנה, כיון שציווי התורה הם באופן ד"לא תוסיפו ולא תגרעו"³, והיינו, שהתורה ניתנה ליהודי במדה הדרושה לו, ללא דבר מיותר ח"ו, הרי מובן בנוגע לציווי לפעול על אינו יהודי שיקיים שבע מצוות בני נח בגלל שכך שמע משה רבינו בהר סיני מפי הגבורה, שע"ז משמש יהודי את קונו, ובזה תלוי גם השלימות שלו.

ועפ"ז מובן, שאף שלכאורה הרי זו עבודה קשה, ויכולה להתעורר השאלה דממה נפשך: כיון שדורשים אהבת ישראל, ואומרים שזהו "כלי" לאהבת ה' ("ואהבת את הוי' אלקיך"⁹⁶), ועד שהם ענין אחד⁹⁴, מהו הצורך למדוד זאת שיהי' מתאים בדיוק ע"פ מ"ש בשולחן-ערוך וקיצור שולחן-ערוך, בדברי האחרונים עד לאחרונים אשר באחרונים, מוטב לילך ללא מדידה והגבלה, ולסמוך על ההבנה בתורה כפי שמתקבל אצלו — הנה לא זו בלבד שאין סתירה בדבר, אלא אדרבה: אהבת ישראל היא כולא חד עם אהבת התורה ואהבת ה'.

טו. ונקודת הדברים, שמחד גיסא צ"ל אהבת ישראל ללא מדידות והגבלות (כדברי הבעש"ט ורבינו הזקן⁹⁵), וביחד עם זה, צריך להזהר שלא לוותר אפילו על דקדוק קל של דברי סופרים.

ואדרבה — "רב בקעה מצא וגדר בה גדר": כאשר רב הגיע בפעם הראשונה לבבל וראה שיש ענין שבו הדור פרוץ — לא הי' הסדר לוותר קצת כדי לשמור על העיקר, אלא אדרבה: "גדר בה גדר".

וכמדובר פעם בארוכה⁹⁷, שהענין ד"בקעה מצא וגדר בה גדר" הובא בגמרא ג' פעמים: הן בענין של תושב"כ (ובזה גופא — "מידי דאכילה", שיש זהירות מיוחדת שלא להיכשל בזה, כמ"ש⁹⁸ "לא יאונה לצדיק כל און", כפירוש התוס'⁹⁹ שענין זה הוא דוקא "במידי דאכילה") — איסור בשר בחלב¹⁰⁰, והן בענינים של תושב"כ — בנוגע לדיני עירובין ומבוי¹⁰¹ ודיני השתמשות באילן¹⁰².

ובכל הסוגים הנ"ל אומרת תורת חיים — הוראה בחיים — כיצד צ"ל הגישה, שאם "בקעה מצא", שמוצאים ענין של פירצה שלכאורה קשה לפעול שיהיו בזה, אין הסדר לוותר במקצת, ובלבד שלאח"ז יוכלו לשמור עכ"פ על העיקר, אלא הסדר הוא, שאם הוא "רב", שיש לו השפעה כלשהיא, עליו לזכור הנהגתו של רב, שבראותו ענין של פירצה — "גדר בה גדר", ואח"כ נעשה דין בתורה.

והרי יש לשער — כיון ש"סדנא¹⁰³ דארעא חד הוא" — ... שלא הי' זה באופן שמיד אמרו לו כל מיני תהילות ותשבחות על זה ש"גדר בה גדר", שהרי בטבע בני אדם שאינם מרוצים מזה... בידעם שזהו ענין

(100) חולין קי, רע"א.

(101) עירובין ו, א.

(102) שם ק, ריש ע"ב.

(103) קידושין כז, ב. וש"נ.

(96) ואתחנן ו, ה.

(97) ראה גם אגרות-קודש חי"ב ע' ח.

חכ"ג ע' רמא ואילך.

(98) משלי יב, כא. ע"ז לט, א.

(99) גיטין ז, רע"א ד"ה השתא.

(121) ראה כלים רפכ"ט.

(122) הלי' מלכים ספ"ח.

(118) ראה במדבר ד, ו.

(119) ראה סנהדרין קט, ב.

(120) ראה גם

של גדר, חומרה נוספת, ומה גם שדורשים זאת ממישהו שקשה לו לקיים ענין שנתפרש ג"פ בתושב"כ, ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שעיי"ז לא הפסיד ח"ו את כבל, אלא אדרבה: עיי"ז עשה מ"בבל" — מקום תורה, ועד שנעשה מקור של יהדות, המקור דתושבע"פ, באופן של הוראה לכל הדורות, שהרי בשעה שיש פלוגתא בין בבלי לירושלמי, אזי הלכה כבבלי¹⁰⁴!

טז. וסיפור זה בתורה הוא גם הוראה, שהרי "התורה היא נצחית"¹⁰⁵: אילו הי' ענין זה נוגע רק בבבל בזמנו של רב — לא הי' נעשה חלק מתורה נצחית. וכמו כמה סיפורים ומאורעות שאירעו אצל רב, ולא מצינו אודותם בגמרא ומדרשים וכו'.

והגע עצמך: כל הסיפורים שמצינו אודות רב — יכולים להכניס במספר עמודים! וזאת — למרות שרב חי כו"כ שנים, והי' ראשי-שיבה, רב ומנהיג וכו', כך, שבדאי נדרשו אצלו ריבוי פעולות.

אלא שזהו בדוגמת מארז"ל¹⁰⁶ "נבואה שנצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה (לדורות, נאמרה רק בשעתה, אבל) לא נכתבה" (לדורות הבאים). ועד"ז גם בתושבע"פ, שענין שנקבע בתורה (הוראה) שבע"פ, ואח"כ גם נכתב בה, מצד מיעוט הדורות וכו', שהוצרכו לכתוב גם הענינים דתושבע"פ¹⁰⁷ — הרי זה חלק מתורה שהיא הוראה נצחית.

וזהו ההוראה גם בימינו אלו, שהדרך לעשות ב"בבל" מקום תורה היא — עיי"ז שבנוגע לענינים ש"בקעה מצא" מתנהגים באופן ש"גדר בה גדר". ובאופן כזה היא אהבת ישראל לאמיתתה — ע"פ ההוראה שצ"ל "מקרבן לתורה", ולא ח"ו להיפך; ואז הנה אפילו אם לכתחילה יהי' מישהו לא מרוצה, או שכל "בבל" לא תהי' מרוצה מהוספת הגדר כו' — הרי ברגע שלאח"ז יודה לו בעצמו על כך שהוסיף אצלו גדר, ועיי"ז פעל שיהי' מקום תורה כו'.

וכיון שהתורה "דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום"¹⁰⁸, הרי זה גופא הוכחה שזוהי הדרך של "נועם" והדרך של "שלום" — לא באופן שפלוגי אין לו ברירה ומוכרח לשמוע בקולו, אלא באופן שאצל שניהם נעשה ענין של שלום; והרי שלום קשור גם עם שלימות ("כמו שפרש"י .. בפסוק¹⁰⁸ ואם זבח שלמים, שמטילין שלום בעולם"¹⁰⁹), היינו, שהוא משלים את פלוני ופלוני משלים אותו, כמו בלימוד התורה, כדברי הגמרא

(104) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה
ס"ד (כרך ט ע' רנ). וש"נ. וראה גם שיחת י"ט
כסלו תשל"א סכ"ח (תו"מ חס"ב ע' 331).
(105) תניא רפי"ז.
(106) מגילה יד, א.
(107) ראה גיטין ס, א ובפרש"י.
(108) ויקרא ג, א.
(109) לקו"ת פ' ראה ל, ג.

במסכת תמורה¹¹⁰ "בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו, מאיר¹¹¹ עיני שניהם ה", ועד ש"מתלמידי יותר מכולן"¹¹², ועד"ז גם בענין ד"מקרבן לתורה", שזהו ענין של "צדקה" באופן נעלה — שעיי"ז נעשית אצלו שלימות נוספת, כמ"ש רבינו הזקן בתורה אור בתחלתו¹¹³ שנעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

וכאשר יהודי אחד נעשה יותר שלם, ויהודי נוסף נעשה יותר שלם, הרי זה מכריע את כל העולם כולו לצד וקו השלימות, והולכים לקבל פני משיח צדקנו, ש"שלום ושקט אתן על ישראל בימיו"¹¹⁴ (כמ"ש בשלמה, והרי משיח הוא מזרע דוד ושלמה, כפי שמוסיף הרמב"ם בפירוש המשניות¹¹⁵), ובקרוב ממש.

* * *

יז. ע"פ האמור לעיל (ס"ו) בדיוק ד"(טוב ל)בריות", שרבינו הזקן מפרש שיש להם רק המעלה שהם "ברי" של הקב"ה, ובלשון הגמרא "אומן שעשאני" — הרי מובן שענין זה חל לא רק על בני, אלא גם על אינם יהודים.

וענין זה בא בהמשך להאמור (ס"ה) בנוגע לדברי רבינו הזקן אודות אופן גאולתו, שהיתה קשורה עם הפסוק "פדה בשלום נפשי" (שהרי אצל בני מתחיל כל דבר מהתורה), ומאריך לפנ"ז, שהגאולה פעלה שינוי ועד לאופן של פליאה אצל "כל אפסי ארץ", גם אצל אומות העולם.

ולכאורה אינו מובן¹¹⁶: מהו הקשר של "פוצו מעינותיך חוצה" (שזהו ענינה של הגאולה) עם ענין ששייך לאינם יהודים, עמי הארץ? הן אמת שבפשטות הי' ענין זה צריך לעבור באמצעות עמי הארץ, שעל ידם הי' אח"כ השחרור והגאולה,

— ואע"פ שהעיקר הי' מצד הענינים ברוחניות (וכפי שהסביר בעל הגאולה שהי' זה קשור עם השינוי באופן הסברת תורת החסידות¹¹⁷), מ"מ, כשירד אח"כ בלבושי ודרכי הטבע, הי' צריך לעבור באמצעות עמי הארץ —

(ע"פ תנחומא ס"פ תולדות. אגדת בראשית פמ"ה). וראה מפרשי הזהר ח"א (קי, ב). וש"נ.
(116) ראה גם

(117) ראה גם בית רבי ח"א פט"ז בהערה ב (לא, א). לקו"ש ח"ל ע' 170 ואילך. שיחת י"ט כסלו תשי"א; תשט"ו בתחלתם (תו"מ ח"ב ע' 113 ואילך; חיי"ג ע' 129 ואילך). ועוד.

(110) טז, א.
(111) משלי כט, יג.
(112) תענית ז, א. וש"נ.

(113) א, ב.
(114) דברי הימים א כב, ט.
(115) סנהדרין ר"פ חלק יסוד יב. אגרת תימן פ"ג. וראה סה"צ להרמב"ם מל"ת שסב